există o dovadă mai tare decît mărturia mea. Cel care se numește Sextus le-a cerut tuturor să scrie un jurămînt, pe care să-l trimită regelui. În clipa asta l-au semnat. Cînd am plecat eu, se certau asupra cuvintelor.

BRUTUS *(cu o hotărîre bruscă)*: Valerius, mergem acolo. În clipa asta! *(Strigînd.)* Gărzile! *(Se aude tropăitul unor oameni înarmați.)*

(Întuneric.)

VII. În forum

Acest ultim tablou va trebui jucat foarte sobru, aproape ca un ceremonial. În dreapta se văd treptele Senatului, pe care sînt instalate cele două jilțuri consulare. În mijloc, mulțimea care se adună, creînd impresia că în stînga ea se prelungește, în culise, într-o mare de oameni. În fund, un ecran prin care se văd profilate siluetele celor condamnați, legați la stîlpul infamiei. Deși poporul care intră în scenă e numeros, totul se desfășoară într-o liniște aproape absolută. Nimeni nu se înghesuie, toți au figurile grave. Un sunet de trîmbițe anunță apariția consulilor, însoțiți de membri ai Senatului. Un crainic anunță: „Consulii și Senatul"! Aceștia coboară treptele și ocupă jilțurile, în tăcere. După un timp, Brutus se ridică în picioare.

BRUTUS: Popor roman! De la o vreme, Roma e zguduită de știrea că un vast complot a fost urzit împotriva Republicii. Sub pretextul că vin să negocieze problema despăgubirilor cerute de fostul rege Tarquinius, trimișii acestuia au luat legătura cu trădători, punînd la cale răsturnarea Republicii și reinstaurarea monarhiei. Complotul a fost descoperit tocmai în ziua cînd convinsesem Senatul să acordăm anumite despăgubiri, spre a pune capăt, odată pentru totdeauna, tuturor revendicărilor pe temeiul cărora fostul rege, în fruntea armatelor etrusce, amenință să dezlănțuie războiul împotriva Romei.

Potrivit legii ginților, deși s-au făcut vinovați de o josnică uneltire, așa-zișii negociatori au fost eliberați și trimiși înapoi, cu următorul mesaj: „Poporul roman nu va mai îngădui niciodată să vină la cîrma țării vreun rege sau oricine ar putea pune în primejdie libertatea. Poporul roman respinge ca neîntemeiată orice pretenție în acest sens și declară oficial pe Tarquini drept dușmanii săi de moarte, pe care îi va urmări pînă li se va stîrpi sămînța. În sfîrșit, bărbații romani, biruitori ai atîtor noroade, războinici cu fala nepătată, sînt gata să înfrunte orice dușman ar îndrăzni să încalce fruntariile țării, și să-i astupe gura cu țărînă". Aprobați?

MULȚIMEA *(într-un cor uriaș)*: Aprobăm! *(Sonorizarea trebuie să dea senzația repercutării acestui strigăt.)*

BRUTUS *(impunînd liniște)*: Cetățeni! Nu voi citi lungul act de acuzare, întocmit de Senat. El e cuprins chiar în scrisoarea pe care conspiratorii se pregăteau s-o trimită fostului rege. *(Citește.)* „Jurăm credință regelui Tarquinius, pe care-l recunoaștem drept singurul nostru stăpîn, și jurăm ca prin sabie și sînge să restaurăm monarhia". *(Murmur îndelung.)* Semnează... *(În tăcerea de mormînt, i se simte o mică șovăială în glas.)* Marius Aquileus... Servius Vitellus... Caius Vitellus... Titus Brutus... Tiberius Brutus. *(Murmur de oroare și stupefacție. După o clipă.)* În numele Senatului roman, îi condamn pe toți la moarte prin biciuire și răstignire. *(Din mulțime se aud cîteva apeluri înduioșate:* „Brutus, Brutus..." *Aproape răcnind.)* Lictori, justiția să-și urmeze cursul!

(Se vede agitație, dincolo de ecran, apoi se aud loviturile de bici, într-o tăcere care durează atît cît poate fi suportată. Ecranul se întunecă, acoperind treptat scena supliciului.)

UN LICTOR: Sentința a fost executată.

SEXTUS *(țîșnind fulgerător din mulțime și strigînd)*: Nu și a mea, Brutus! *(De aici încolo, totul se petrece fulgerător. Sextus înfige pumnalul în pieptul lui Brutus, apoi, înainte de a se înjunghia, face un pas spre Collatinus și îi strigă rînjind.)* Collatinus, să știi că Lucretiei i-a plăcut! *(Cade sub propria sa lovitură și sub loviturile celorlalți.)*

BRUTUS *(care, deși lovit, a rămas în răstimpul acesta ca o statuie, ducîndu-și doar mîna la piept, încearcă să rostească)*: Salva... Re... *(Și cade.)*

VALERIUS *(în tăcerea încremenită a mulțimii, se apleacă asupra lui Brutus și îi pune mîna pe piept; apoi, ridicîndu-se, cu voce sonoră)*: Jur pe spiritul tău, Brutus, că Republica va fi salvată!... Și, mai departe?... Mai departe, va decide istoria...

CORTINA

www.ziuaconstanta.ro

Cu Dumitru Solomon

despre

- vecinătăți literare
- școala dialogului socratic
- caracterul dialectic al dramaturgiei
- prejudecățile criticii literare
- ideea morală ca impuls

O convorbire realizată

de Paul Cornel Chitic

PAUL CORNEL CHITIC : Deci, după cincizeci de ani de viață și douăzeci de ani de activitate la masa de lucru asupra pieselor tale, te rog, Dumitru Solomon, încearcă să răspunzi la cea mai dificilă întrebare, pe care, probabil, ți-ai pus-o de multe ori : care crezi că îți este locul, într-o ipotetică ierarhie a valorilor dramaturgiei contemporane ?

DUMITRU SOLOMON : Nu mă preocupă ierarhia, ea e incitantă în domeniul sportului, al performanțelor care pot angaja pasiuni, dar e mai puțin interesantă în domeniul creației artistice.

Într-o dramaturgie servită de foarte puțini scriitori (și există, probabil, cel puțin o explicație a faptului că tu, Paul Cornel Chitic, contezi la ora actuală printre cei mai tineri dramaturgi, deși ești mai aproape de vîrsta mea decît de vîrsta debutului), toți avem, cred, un loc mai mult sau mai puțin stabil (pentru că mai și creștem, mai și descreștem) și ne putem considera proprietari ai unor loturi literare, mici, e adevărat, dar care sînt ale noastre.

PAUL CORNEL CHITIC : Te rog să-ți descrii acest lot de... proprietate literară.

DUMITRU SOLOMON : În descripție sînt foarte slab, probabil că dacă eram bun scriam proză.

PAUL CORNEL CHITIC : Dar lotul pe care-l ai se întretaie cu al altuia ?

DUMITRU SOLOMON : Se întretaie sau se învecinează...

PAUL CORNEL CHITIC : Cu al cui ?

DUMITRU SOLOMON : În primul rînd, cu ale acelora care nu mai sînt, pentru că a crede că te-ai născut în și din pustiu ar fi o infatuare stupidă.

PAUL CORNEL CHITIC : Poți să dai și nume ?

DUMITRU SOLOMON : Dacă te referi la cei ce nu mai sînt, cred că scrisul meu se întretaie cu, sau mai precis decurge din lectura dramaturgiei lui Camil Petrescu, a dramaturgiei lui Sebastian și, fără îndoială, a lui Caragiale.

Dacă te referi la „întretăierile" sau „învecinările" contemporane, ele există de asemenea. Amestecul de umor și amărăciune, de burlesc și solemn, parodia, ironia, demitizarea sînt comune multora dintre cei care scriu astăzi teatru ; pre-

www.ziuaconstanta.ro

ocuparea pentru metaforă, la fel ; aşa că mă văd cumva în familia care i-ar cuprinde pe Sorescu, pe D. R. Popescu, pe Naghiu, pe Chitic, pe Leonida Teodorescu, pe Mazilu, pe Tudor Popescu, pe Băieşu...

PAUL CORNEL CHITIC : Şi care sînt aceia cu care nu te învecinezi ?

DUMITRU SOLOMON : Nu am vecinătate cu dramaturgia care minte, cu dramaturgia care comunică adevăruri prefabricate, prezentîndu-le drept adevăruri rezultate în urma unui efort de gîndire, a unui efort dramatic sau, dacă vrei, fiindcă sîntem în teatru, a unui efort de **dialog.** Mi-am apropiat formula socratică şi cred că la un adevăr se poate ajunge prin luptă, prin dialog, prin efortul de a te plia, chiar dacă este incomod, adevărului rezultat din dialog.

PAUL CORNEL CHITIC : Deci, acesta este motivul pentru care practici punerea problemelor sub semnul maieuticii ?

DUMITRU SOLOMON : S-ar putea ca şi aceasta să fie o explicaţie. Atenţie, însă : prin dialog se poate ajunge — vorbesc aici de dialogul socratic — la un adevăr, dar (vezi cazul sofiştilor) se poate ajunge şi la un adevăr... mincinos, la un adevăr formal, minciună în fond. N-am ambiţia să spun că în ceea ce scriu ar exista nişte adevăruri mari, importante, fundamentale, absolute (nu cred că se pot oferi adevăruri absolute), dar, în acelaşi timp, nu există nici minciuni mari, importante, fundamentale.

PAUL CORNEL CHITIC : Mai degrabă cred că dramaturgia pe care o practici porneşte din dorinţa de a învăţa şi a reînvăţa — sau de a aminti celor care au uitat — cum se ajunge la adevăr.

DUMITRU SOLOMON : E o şcoală pe care eu însumi o urmez, pe care n-am terminat-o şi pe care, probabil, n-o voi termina niciodată, o şcoală la care mi se dă mereu ceva de corijat. Avem mereu corijenţe.

PAUL CORNEL CHITIC : Tocmai pentru că nu crezi în adevăruri absolute, îngăduie-mi să consider că sensul existenţei individuale nu e un anume adevăr, ci modul cum se ajunge la adevăr.

DUMITRU SOLOMON : Bine spus ! Drumul spre adevăr.

PAUL CORNEL CHITIC : Deci, în ciuda tentei metaforice, uneori parabolice, teatrul pe care-l scrii este dialectic.

DUMITRU SOLOMON : Am şi scris, chiar în revista „Teatrul", despre caracterul funciarmente dialectic al dramaturgiei. Dramaturgia este dialectică, este mişcare a forţelor opuse, este luptă, conflict, dialog. Aici nu te poţi sustrage dialecticii. Fără dialectică, nu iese o piesă de teatru, iese orice altceva.

PAUL CORNEL CHITIC : Ai încercat, desigur, să priveşti retrospectiv anii în care ai scris. Spune-mi, te rog, ai simţit uneori — asta este întrebarea — că se exercită asupră-ţi o anumită presiune spre a-ţi schimba felul de a scrie teatru ?

DUMITRU SOLOMON : Presiunea aceasta e chiar în mine. Există şi presiuni vizibile, pe care le cunoaştem cu toţii, dar există şi presiunea asta nevăzută, interioară, ce decurge şi din structura dialectică a scriitorului, care este totodată şi om, şi cetăţean, şi care îşi asumă cu fiecare cuvînt scris o răspundere socială. Dacă uneori eşti sigur pe cuvînt sub raport estetic, nu eşti sigur întotdeauna sub raport etic, sau dimpotrivă, se întîmplă să fii sigur pe puterea etică a cuvîntului şi să nu fii sigur pe cea estetică. Sînt momente de mare presiune, iar presiunea asta se simte uneori în ceea ce ai scris.

PAUL CORNEL CHITIC : Ai fost ani la rînd foarte puţin jucat. Asta nu te-a marcat în nici un fel ?

DUMITRU SOLOMON : N-aş spune că da, pentru că în momentul în care m-am apucat să scriu teatru am dorit o „ciudată" finalitate, finalitate pe care nu şi-o propun de obicei dramaturgii. Am dorit întotdeauna să public ceea ce scriu, şi nu să fie jucat. Probabil că nu aveam viziunea scenică a pieselor pe care le scriam.

PAUL CORNEL CHITIC : Este o modestie provocată de dificultăţile de a ajunge pe scenă, sau este... ?

DUMITRU SOLOMON : N-aş numi-o modestie. Dimpotrivă, o infatuare de scriitor, care are mai mare încredere în scris, în tipar, decît în imaginea scenică. Noi toţi — sau aproape toţi — ne-am format ca literaţi şi am căpătat un cult al scrisului **tipărit,** al literei de tipar, al cărţii, al revistei. Cred că marea majoritate a celor care scriem astăzi dramaturgie am venit spre teatru din literatură.

www.ziuaconstanta.ro

PAUL CORNEL CHITIC: După douăzeci de ani de căutări și de lucru la masă, spune-mi, Dumitru Solomon, crezi că este cu putință, în principiu, ca dramaturgia românească, în ansamblu, cultura socialistă, să nască un anume fel de teatru, reprezentînd un curent filozofic și estetic, așa cum a fost, bunăoară, teatrul expresionist, sau teatrul existențialist, teatrul absurdului sau cel al „tinerilor furioși" ?

DUMITRU SOLOMON: Nu numai că există șanse, nu numai că e cu putință, dar este absolut necesar. Dacă dramaturgia noastră exprimă o gîndire revoluționară, este normal ca și în plan estetic această gîndire să se exprime în mod revoluționar. Multă vreme nu am făcut altceva decît să copiem. Să copiem structuri, să copiem modele. Ar trebui să descoperim modele noi, să impunem aceste modele. Așa cred că e logic să se întîmple. Spiritul novator în dramaturgie, ca și în alte domenii ale creației, e firesc să vină dintr-o gîndire revoluționară. Ne propunem să transformăm omul. Dar cum să-l transformăm ? Tot pe baza a ceea ce s-a făcut în urmă cu un secol, cu două secole, și s-a verificat în practica teatrală ? În dramaturgie au fost tentative de a descoperi alte căi, alte mijloace ; la fel, în arta spectacolului. Dramaturgia noastră este încă necunoscută în lume — avem și noi o vină în asta — și deci nu poate fi comparată. S-ar putea ca, la un moment dat, cînd se vor pune toate cărțile pe masă (mă refer la cărțile de joc, aici), să constatăm că avem cărți mai bune.

PAUL CORNEL CHITIC: Deci, în afară de dorința obstinată de a scrie niște piese care să fie socotite la fel de bune ca acelea pe care le luăm drept puncte de reper, în afară de calitatea — ca să zic așa — inovatoare sau de-a dreptul revoluționară a unor texte care s-ar juca pe scenă, înțeleg că și arta regiei și arta actorului au jucat un rol important în formarea ta ca dramaturg.

DUMITRU SOLOMON: Am început să scriu teatru într-un moment foarte bun al artei teatrale de la noi. Am văzut multe spectacole, pentru că scriam, în perioada respectivă, cronică dramatică. Se căuta mereu ceva nou și, dacă îmi amintesc bine, nu trecea stagiune fără unul, două sau trei evenimente teatrale de primă mărime. În acest context, dacă voiai să scrii teatru, trebuia să te sincronizezi, să te pui de acord cu nivelul înalt profesional al artei spectacolului. Sigur, asta nu înseamnă că trebuia să și reușești.

PAUL CORNEL CHITIC: Ceea ce ai spus despre dramaturgie, despre șansa ei de a da naștere unui curent, unei școli, așa cum au fost cîteva în Europa, mă obligă să te întreb de ce crezi că dramaturgia contemporană nu se bucură de atenția criticilor literari.

DUMITRU SOLOMON: Fenomenul, cel puțin din cîte știu eu, este izolat. Nu cred că în alte părți se întîmplă acest lucru, cred că numai la noi, și asta vine dintr-o prejudecată, iar prejudecata vine dintr-o realitate. A existat o perioadă în care nu merita să se publice dramaturgie — și nu se publica, iar un critic literar serios, nefiind obligat, prin specificul profesiunii, să scrie despre spectacole, evita să-și consume timpul cu piesele de teatru. Apăreau din cînd în cînd și piese interesante, e adevărat (să nu uităm de un Lovinescu, un Baranga, scriitori care ar fi meritat mai multă atenție și din partea criticii literare), dar erau foarte puține piesele care să-l determine pe criticul literar să facă o incursiune în sălile de teatru. Deși realitatea s-a mai schimbat, prejudecata, formîndu-se pe parcursul unei perioade lungi, a rămas în vigoare. În virtutea inerției, critica literară ocolește dramaturgia. Există în momentul de față scriitori de literatură dramatică și opere literare de teatru care pot constitui obiect al cercetării criticii literare, opere care, în același timp, stau foarte bine alături de acelea importante din poezie sau proză.

PAUL CORNEL CHITIC: Te-aș ruga, în contextul răspunsurilor la întrebarea anterioară, să dai cinci nume de dramaturgi care ar trebui și pe care îi recomanzi cu insistență să devină obiect și subiect de cronică literară.

DUMITRU SOLOMON: Pot să dau mai mult de cinci nume. În afară de Lovinescu, Mazilu, Everac, care fac parte dintr-o perioadă mai veche a literaturii, există Sorescu, D. R. Popescu, Guga, Naghiu, Băieșu, Chitic, Mănescu, Iacoban, Sütö, Tudor Popescu. Consider că acești dramaturgi, și, poate, și alții, sînt scriitori, și nu numai ceea ce s-ar numi „producători de teatru", iar unele dintre lucrările lor dramatice merită să fie analizate alături de romanele sau volumele de versuri importante.

PAUL CORNEL CHITIC: Constați existența unor direcții, a unor direc-

www.ziuaconstanta.ro

ții diferite, sesizabil diferite, în dramaturgie ?

DUMITRU SOLOMON : Critica de teatru, care, din păcate, dispune și ea de puține forțe, a și încercat să definească aceste direcții. Sînt totuși multe piese, dar aici contează și una sau două piese care pot defini personalitatea unuia sau altuia dintre dramaturgi, și care, nejucîndu-se, sau nefiind tipărite încă, nu intră în discuția criticii. Cîtă vreme aceste piese care precizează locul unui dramaturg în contextul literaturii dramatice și al teatrului actual nu se joacă — și cred că fiecare dintre noi poate numi una sau două piese pe care le consideră importante și care n-au ajuns să fie confruntate cu celelalte piese, cu publicul, cu teatrul, cu dramaturgia națională, cu literatura națională —, nu ne putem pronunța asupra dramaturgilor. Știm că există structuri constituite, știm că există personalități, dar o direcție poate fi cuprinsă doar cînd cunoști o suită de piese.

PAUL CORNEL CHITIC : Cum îți scrii teatrul ? Cum îți scrii piesa : plecînd de la cazuistică, de la un caz particular și încercînd să te ridici la general, la o tendință, sau pleci de la tensiune, de la o stare conflictuală care crește ca o namilă invizibilă, și începi să cauți în faptul curent, imediat, ilustrația, expresia ?

DUMITRU SOLOMON : Sînt un moralist, pornesc de la o idee morală. Dacă îmi lipsește această idee morală, nu scriu. S-ar putea să nu mai fie nevoie astăzi de moraliști sau s-ar putea ca moraliștii să fie asimilați, la repezeală, cu moralizatorii.

Există pentru mine o idee morală-mamă, care se traduce foarte simplu : a fi om în orice împrejurare, în ciuda și împotriva unor conjuncturi, în ciuda și împotriva unor presiuni, în ciuda și împotriva unor tendințe interioare de a anula această calitate. Teatrul, mai mult poate decît alte modalități de exprimare artistică, este investit cu această misiune. Trebuie să sprijinim umanul din noi.

PAUL CORNEL CHITIC : Constat că te bîntuie patetismul, speranța. Oare și acea fantomatică imagine utopică a omului, față de care orice atitudine pragmatică se află în culpă ?

DUMITRU SOLOMON : Da, ai spus bine ceea ce aș fi vrut să spun eu însumi. Sînt, în modul în care gîndesc, un patetic, e adevărat, nu însă și în ceea ce scriu. Chiar mă străduiesc ca în scris să nu fiu patetic, să nu fiu liric, să nu fiu sentimental. Uneori îmi impun ironia, pentru a nu cădea în ridicol. La un moment dat, patetismul se degradează în emfază, și emfaza alunecă foarte ușor în ridicol. Nu sînt utopic. Nu cred într-un om perfect. dar cred în perfectibilitate.

PAUL CORNEL CHITIC : Perfectibil, față de ce ? Comparativ cu ce ?

DUMITRU SOLOMON : Comparativ cu cele două extreme, cu animalul din noi și cu omul ideal pe care-l visăm.

PAUL CORNEL CHITIC : O altă întrebare. Sînt piese despre care crezi că, dacă s-ar fi jucat la timp, ți-ar fi înlesnit scrisul ?

DUMITRU SOLOMON : Nu sînt încredințat că ceea ce scriem, chiar dacă scriem bine, este definitiv, rezistă timpului.

PAUL CORNEL CHITIC : Înțeleg că sînt piese pe care ai început să le renegi ?

DUMITRU SOLOMON : Nu, nu în sensul acesta. O piesă ca **Socrate**, dacă s-ar fi jucat atunci cînd a fost scrisă, pentru mine ar fi constituit o verificare a puterii mele de creație dramaturgică. Piesele sînt, într-o măsură sau alta, datate. Socrate e permanent, nu însă și ceea ce scrii despre Socrate. E posibil ca piesa să fi fost importantă acum 14—15 ani, cînd a fost scrisă, dar să fie mai puțin importantă acum, sau peste alți 14—15 ani.

PAUL CORNEL CHITIC : Lucrezi la vreo piesă acum ?

DUMITRU SOLOMON : Tot timpul lucrez la ceva, dar nu știu dacă o să fie sau nu piesă.

PAUL CORNEL CHITIC : Constat că la cincizeci de ani — și îți doresc „La mulți ani" ! —, în discuția pe care am purtat-o, ai o tinerețe care se manifestă prin timiditate, prin îndoială, prin dorința de a te verifica.

DUMITRU SOLOMON : Îndoiala de la maturitate, nu din timpul tinereții. În tinerețe aveam mai puține îndoieli, acum am început să am îndoieli.

PAUL CORNEL CHITIC : Ești nemulțumit de cantitate ?

DUMITRU SOLOMON : Sînt nemulțumit de cantitate și de calitate, dar sînt nemulțumit în cel mai înalt grad de lene și de faptul că mă las atras de tot felul

www.ziuaconstanta.ro

de lucruri mărunte, ocolind lucrurile esențiale.

PAUL CORNEL CHITIC : Crezi că dacă ai fi fost mai harnic, mai productiv, dramaturgia pe care ai scris-o ar fi arătat altfel ?

DUMITRU SOLOMON : Poate nu altfel, dar ar fi fost mai completă imaginea ei, de fapt mai diversă, completă neputînd fi niciodată. Uneori e bine să nu scrii o piesă.

PAUL CORNEL CHITIC : Cîte piese crezi că ar trebui (dacă ai putea să scrii peste noapte un număr de piese), cîte piese crezi că ar mai fi fost nevoie să fi scris, ca să ai convingerea și siguranța că imaginea aceea despre propria ta creație putea fi mai completă ?

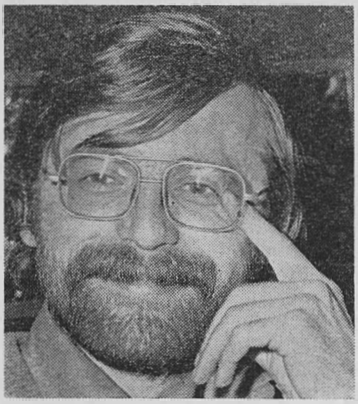
DUMITRU SOLOMON : Dacă aș vrea să glumesc, în stilul lui Băieșu, aș spune 24. Nu știu. S-ar putea să fie nevoie să mai retrag niște piese pentru ca imaginea să fie adevărată, iar uneori o piesă „în plus" — pe care te-ai grăbit s-o scrii, fără convingere — dă o imagine mai puțin adevărată.

PAUL CORNEL CHITIC : Ai întîlnit cumva cărți care să te oprească de la scrierea unei piese și să te facă să-ți revizuiești imaginea pe care o aveai despre acea problemă ?

DUMITRU SOLOMON : Nu. De obicei, cărțile mă incită să scriu. S-ar putea ca asta să se observe în piese. Mă refer la tonul livresc. O idee găsită undeva, într-o carte, îmi poate sugera dramatism, iar dramatismul e suficient să se proiecteze pe o obsesie mai veche, pentru ca să producă un embrion dramatic, embrion care nu se supune nici unei legi, fiindcă el poate intra imediat în creșterea firească, dar se poate conserva ani de zile, spre a reveni, ulterior, ca idee teatrală.

PAUL CORNEL CHITIC : Ți-am pus o mulțime de întrebări. Nu știu în ce măsură am fost aproape de felul tău de a gîndi și de felul general de a gîndi despre ceea ce scrii. Este vreo întrebare care ai fi dorit să-ți fie pusă, și nu ți-am pus-o ?

DUMITRU SOLOMON : În general, hazul unui dialog constă în faptul că te afli în fața necunoscutului și nu ți se pun întrebări la care te aștepți și ale căror răspunsuri le pregătești dinainte. Nimic nu-mi place mai mult decît dialogul. Poate că de aceea m-am și apucat să scriu teatru.

Cenaclul dramaturgilor

19

În lectură „Artur, osînditul" de Matei Vișniec

A cincea ședință, din actuala stagiune, a Cenaclului dramaturgilor s-a desfășurat, luni 28 februarie, nu în foaierul sălii Majestic, ci la Casa Scriitorilor din București. Textul, intitulat *Artur, osînditul* și semnat de poetul Matei Vișniec, a fost interpretat (în sensul adevărat al cuvîntului) de actori ai Teatrului Giulești (Ion Anghel, George Bănică, Radu Panamarenco, Gelu Nițu, Mircea Constantinescu) îndrumați de regizoarea Geta Vlad.

Iată fragmente din lunga (la propriu !) dezbatere : ION ANGHEL : „...Cuvîntul în frază are o forță de exprimare rar întîlnită..." GEORGE BĂNICĂ : „...Textul nu mi-a oferit repere pentru a-l discuta într-un context al dramaturgiei propriuzise..." DUMITRU RADU POPA : „Aș încadra această piesă, cu cugetul împăcat, în rîndul farselor tragice. Ceea ce tovarășul Bănică observa foarte bine, este lipsa unor anumite repere cu care cititorul sau actorul sau spectatorul este obișnuit într-o piesă de teatru. Primul reper care lipsește : gratuitatea perfectă a condamnării lui Artur la moarte. Cînd a fost condamnat la moarte ? Nu se spune nici o clipă nici pentru ce a fost con-

www.ziuaconstanta.ro

damnat la moarte... Observ, pe tot parcursul piesei, o serie întreagă de ierarhii din care nu a rămas decît forma, niște ierarhii care macină în gol, al căror fond practic nu există, așa cum nu există o motivație a condamnării acestui om. Observăm după aceea că ne aflăm în fața unei umanități în criză teribilă, criză economică și criză morală..." ALEXANDRU PALEOLOGU : „De ce a fost condamnat la moarte ? Nu există această întrebare. În lumea de azi oricine, virtualmente, e condamnat la moarte. Uitați-vă ce se întîmplă pe glob... Prima lectură a piesei mi-a amintit un alt text, anume un text celebru al lui Camus despre dreptul societății de a ucide un om... Socotesc excelentă inițiativa prezentării acestei piese în cenaclu". PAUL CORNEL CHITIC : „...Care sînt virtuțile incontestabile ale textului ? Personajele sînt foarte distincte, ele au identități... Pot vorbi cu gura plină și cu sufletul deschis și cu mare satisfacție despre un coleg care, evident, pentru toți ceilalți dramaturgi este un «pericol», pentru că este talentat... Dacă ar fi să-i fac un reproș, i-aș zice așa, cu vicleniе și răutate : «Lasă că o încurci și tu curînd». Vreau să văd ce va face cînd, în mod inevitabil, se va apropia de niște teme mai imediate..." GEORGE RICUS : „...Piesa este foarte interesantă și bine construită..." CONSTANTIN RADU MARIA : „...Găsesc că există aici un sentiment ludic foarte pronunțat : e un joc, și un joc de-a teatrul. Pentru ca jocul să funcționeze s-au luat elementele care să intre în structura lui logică : victimă, călău, gardian etc. Tehnica jocului este asemănătoare celei din logica nuanțelor. Cel puțin așa se înscrie devenirea personajelor care fraternizează pînă la urmă cu victima în dialoguri prea lungi, în care replicile se schimbă ca niște mingi de ping-pong, fără să angajeze substanța sufletească a protagoniștilor. Pentru că personajele sînt generalități și nu individualități... Jocul este un joc de măști". VINTILĂ ORNARU : „Foarte bine a spus tovarășul Constantin Radu Maria că aici este un joc Da, dar este un joc din care umanitatea are de cîștigat". EUGEN BALOGH : „Consider piesa ca o disecție a corupției, a degradării spirituale, a angoasei..." MARIANA IOAN : „...Sînt secretară literară la Teatrul «Ion Creangă». Matei Vișniec este un autor în vederile teatrului nostru..." PAUL TUTUNGIU : „...Mijloacele dramaturgice de care dispune Vișniec sînt într-adevăr de remarcat. Într-un anume plan, intențiile autorului au fost, probabil, să facă din piesă o parodie amară și contemporană a respectului pe care-l avea — și reușea să-l materializeze — Socrate pentru legile cetății. Artur osînditul dorește să se respecte în cuvînt și spirit regulamentul condamnărilor la moarte. În piesă nu este pusă în discuție condamnarea la moarte, ci nerespectarea regulamentelor sociale scrise... Vișniec știe să scrie pe trei niveluri semantice." PAUL EVERAC : „...Piesa tînărului Vișniec mi se pare încheagată dintr-un punct de vedere, laxă și labilă dintr-altul. Este foarte riscant să faci o dramaturgie, vorbesc acum din punct de vedere formal, în care să-mi dai de la început gama pe care o cînți, motivul pe care îl adopți, și după aceea s-o duci în variațiuni nesfîrșite pînă cînd eu mă plictisesc...

Dacă piesa aceasta este o parodie sau nu este; dacă este o metaforă sau nu este, dacă este un incurs psihologic. și sigur nu este, ea are o anume coerență... Foaie cu foaie, încetul cu încetul, ea a reușit să devină «o ceapă», adică o edificare. Cred că această ceapă este și comestibilă în parte, și vezicantă în parte, de aceea nu prea văd cum va intra ea foarte ușor în tehnica culinară a culturii noastre ; dar ceapa aceasta există, și grădinarul ei merită să fie prețuit și felicitat"...

Mircea RAREȘ

Replica serii : *„...dacă mergi în tramvai și ai acest text sub braț și îl deschizi și citești o pagină, categoric că uiți să te mai dai jos la stația respectivă..."*

www.ziuaconstanta.ro